

Eksem – hva bør du vite?

Hva bør en farmasøyt kjenne til – og hva kan du gjøre?

FAKTA OM EKSEM

Eksem (dermatitt) er en betennelsestilstand i de øvre hudlagene som gir såre, irriterte, kløende og noen ganger væskende utslett. Navnet kommer av det greske ordet *ekzein*, som kan oversettes til «å koke». Eksem deles inn i mange ulike typer avhengig av årsak. Atopisk eksem, kontakteksem og seboreisk eksem er blant de viktigste. Fototoksisk og fotoallergisk eksem kan utvikles ved sol-eksponering og samtidig bruk av legemidler.

Vil du vite mer?

Aa E, Roland PDH. Legemidler som kan gi fotosensitivitet. Norsk Farmaceutisk Tidsskrift 2014; 6: 20–21.

www.farmatid.no/artikler/revis/legemidler-som-kan-gi-fotosensitivitet

Norsk Elektronisk Legehåndbok (NEL) (+)

www.legehandboka.no

Søk: atopisk-eksem

Søk: seboreisk-dermatitt

Legevakthåndboken

www.lvh.no/symptomer_og_sykdommer/hud/eksem/kontakteksem

TEKST: Eirik Berteig Rustan, fagredaktør apotek1.no, Apotek 1 og Maren Hoff, fagrådgiver EMV/vaksinasjon, Apotek 1

Forskjellige typer eksem

ATOPISK EKSEM

Kronisk residiverende arvelig sykdom som kjennetegnes av vekselvis gode perioder og oppblussing av sykdommen (akutt dermatitt). Atopisk eksem rammer hovedsakelig barn < 5 år, men opptil 70 prosent er symptomfrie etter fylte 15 år. Ved forverring kan det oppstå utslett på hele kroppen, som regel ansikt, hals, albue, overkroppen og knær. En mulig komplikasjon ved ikke adekvat behandling er sopp- og bakterieinfeksjon (infeksiøst eksem).

KONTAKTEKSEM

Utløses ved direkte kontakt med stoffer som irriterer huden eller ved kontakt med allergener. Toksisk irritativt kontakteksem kan utvikle seg i løpet av minutter til timer etter kontakt, og står for 80 prosent av alle tilfeller. Ved allergisk kontakteksem kan det ta 1–3 døgn før hudreaksjonen kommer (forsinket type IV immunologisk reaksjon).

SEBOREISK EKSEM

Røde, kløende og skjellende utslett som vanligst oppstår i områder rike på talgkjertler (hodebunn, ansikt, øyebryn og bryst). Årsak er ikke fullstendig kartlagt, men knyttes til gjærsoppen *Malassezia furfur* og utløsende faktorer som stress og mangelfull søvn. Forekommer hyppigst hos spedbarn og voksne mellom 30 og 60 år.

FOTOALLERGISK/FOTOTOKSISK EKSEM

Utløses ved samtidig bruk av kjemikalier (herunder visse typer legemidler) og eksponering for kraftig sol. Utslettet minner ofte om moderat til kraftig solforbrenning. Fototoksiske reaksjoner er vanligst. Symptomene opptrer raskt og skyldes at UV-stråler danner ustabile toksiske forbindelser av legemidlene som befinner seg i huden. Fotoallergiske reaksjoner forekommer sjelden, og symptomene kommer gjerne ikke før det har gått flere dager.

Forebygging

- Ved atopisk eksem er daglig, ikke-parfymert fuktighetsbehandling, også i gode perioder, vist å utsette og redusere oppblussing av sykdommen.
- Unngå stoffer som fremkaller toksisk eller allergisk reaksjon i huden.

Behandling av eksem

- Fuktighetsbehandling er ofte aktuelt ved bruk av topikale kortisonpreparater og ved atopisk eksem for å utsette og dempe forverrelse.
- Topikale kortisonpreparater brukes ofte for å dempe betennelse i huden. Klasse kortison (rangeres fra I til IV) som velges avhenger av tilstand og alvorlighetsgrad.
- Soppmidler, særlig ketokonazol, brukes i behandling av seboreisk eksem, enten alene eller som kombinasjonsbehandling med topikale kortisonpreparater.
- Antihistaminer kan være aktuelle dersom eksemet skyldes allergi. Nyere typer foretrekkes, men også eldre sederende antihistaminer brukes i dag.
- Systemisk behandling kan være aktuelt ved alvorlig sykdom. Ofte spesialistbehandling.

Hvordan kan farmasøyer bidra?

- Kjenne til, informere om og veilede i riktig bruk av legemidlene som brukes i behandling. Dette gjelder spesielt topikale kortisonpreparater siden disse er mest brukt og kan gi uheldige bivirkninger ved feilbruk.
- Gi informasjon om og veilede om fuktighetsbehandling, spesielt ved kroniske sykdommer.
- Kjenne til legemidler som er kjent for å gi legemiddelutløst fotosensitivitet. Dette gjelder blant annet visse typer antibiotika (tetrasykliner og kinoloner), sulfonamider og NSAIDs.